

Gå från ord till handling i barnavården!

Vi måste – äntligen – få en radikalt förbättrad och verklighetsanpassad familjehemsvård.

Grundad på professionalitet och respekt för barn, föräldrar och familjehem.

Text: Yvonne Ahlkvist | [Prenumerera](#) | Debatt i [SocialPolitik nr 1 2010](#)

Tack för krönikan [Det räcker inte med nya paragrafer](#) i Socialpolitik nr 3/2009. Jag ska strax berätta varför den stärkte mig.

Men först måste jag kommentera Kerstin Wigzells svar på krönikan i Socialpolitik nr 4. Kerstin Wigzell som suttit som chef för Socialstyrelsen under många år och som var regeringens utredare i Barnskyddsutredningen (SOU 2009/68) skriver:

"Jag utgår från att lagar följs, det är inte valfritt. Allt annat är oförsvarligt på ett område med sådana starka maktbefogenheter gentemot enskilda. En stor del av ansvaret för att lagen följs faller på professionen. Om socialnämnden eller socialchefen inte ger förutsättningarna så har man ändå ett professionellt ansvar att informera och alarmera utifrån sin sakkunskap och sitt ansvar för klienten. Jag blir därför närmast chockerad av att en person, med "50 års erfarenhet av social barnavård" (Wigzell hänvisar här till Gun-Lis Angsells fem decennier inom socialt arbete, red. anm.) har en sådan uppgiven inställning till det egna ansvaret för lagens förverkligande".

Jag blir fruktansvärt upprörd. Det egna ansvaret för lagens förverkligande! Inom socialtjänstens Individ och familjeomsorg

har det inte funnits någon Lex Sarah. Folkhälsominister Maria Larsson vill nu skärpa lagen till att gälla även barn och unga inom socialtjänsten. Det är viktigt att hon förmår driva igenom förslaget. Hittills har tjänstemännen varit hänvisade till att rapportera till länsstyrelsen, när ansvariga chefer eller politiker inte gett tillräckliga möjligheter att följa lagen. Något få tjänstemän vågat göra. Det har nämligen kunnat kosta dem jobbet.

Jag blir därför i min tur chockerad över Kerstin Wigzell. Jämfört med hur det fungerar i verkligheten blir uttalandet om eget ansvar både naivt, kränkande och respektlöst ogenomtänkt mot dem som berörs. På båda sidor av skrivbordet.

Jag håller i stället till fullo med det Gun-Lis Angsell skriver i sin krönika om den sociala barnavården. Som – fortfarande – präglas av alldeles för mycket ord och för lite handling.

Under de 24 år jag arbetat inom familjehemsvården har ett flertal granskningar gjorts av både JO, riksdagens revisorer och länsstyrelserna. Skarp kritik har riktats mot socialtjänstens arbete. Statliga utredningar har avlöst varandra och en hel del forskning har presenterats inom social barnavård. Trots detta har inte tillräckliga förbättringar åstadkommits för att ge placerade barn tillfredställande god vård.

Jag är högskoleutbildad inom barnområdet. Har arbetat med barn med särskilda behov i alla åldrar, varit familjehemsförälder, arbetat som familjehemskonsulent/familjehemssekreterare och har egna barn och barnbarn. Sen 1984 har jag utbildat hundratal familjehem. Detta fortsätter jag med trots att jag nu är pensionerad. Parallellt arbetar jag även ideellt inom familjehemsvården.

Mina erfarenheter och möjligheter till jämförelse mellan olika områden har gjort mig oerhört frustrerad över de långsamma förbättringar som sker inom socialtjänsten i allmänhet och familjehemsvården i synnerhet.

Det har tillkommit en mängd ny forskning om familjehemsvården de senaste decennierna. Forskningsresultat som skulle kunna omsättas i praktiken för att förbättra vården, men det sker i mycket liten omfattning. Min erfarenhet är att inte tillräckligt många tar del av den, förmodligen på grund av tidsbrist hos dem som arbetar ute på fältet. Och att det inte prioriteras bland dem som leder och fördelar arbetet.

Den basutbildning som socionomerna får är inte tillräcklig för att arbeta med barn inom socialtjänsten. Det brister både i teoretiskt kunnande och praktisk erfarenhet. Detta är inte rätt, vare sig gentemot barnen eller de nya oerfarna tjänstemän som blir satta att utreda barn, handleda familjehem och annat viktigt arbete med barn. Socionomer i den sociala barnavården behöver kompletterande utbildning, praktik och mentorskap för att uppnå det vi kallar barnkompetens. Självklart påverkar bristen på erfarenhet och kompetens att utvecklingen och förbättringarna går så långsamt framåt.

Jag tror att det också behövs en mångfald i samarbetet kring barnen, för att få både bredd och djup. Socialtjänsten måste samverka med och ta intryck av andra yrkesgrupper med kunskaper och erfarenheter av barn; barnomsorg, skola, barnpsykiatri, barnpsykologer och sist men inte minst utövarna i praktiken, familjehemmen. Samt förstås barnens föräldrar.

Att vara familjehemsförälder är en ansvarsfull, svår – men också givande uppgift. Familjehemmen, som har barnen hos sig varje dag, har mängder med kunskaper som borde tas tillvara. Men alltför många familjehem uttrycker missnöje.

De är missnöjda med hur de blir bemötta av sina uppdragsgivare på socialtjänsten, av deras attityder och maktspel, att handläggarna är unga och oerfarna, de frågar inte efter barnen och hur de mår, trots utredningsverktyget BBIC (Barns behov i centrum).

Familjehemmen uttrycker också missnöje med de ekonomiska överenskommelserna. Det pratas om vad familjehem kostar, inte vad omhändertagande, vård och fostran av barnen är värt. Ofta vet familjehemsföräldrar inte om vilka ekonomiska riktlinjer

som gäller. Det snålas och dras ner på arvoden och omkostnader när kommunerna ska spara. Samtidigt finns det kommuner som betalar dyra konsulter för att utreda hur man ska kunna dra ner på familjehemmens ersättningar.

Tyvärr suckar många familjehem över att de måste ha kontakt med socialtjänsten. Detta har varit väldigt märkbart hos de 20 familjehem jag träffade i höstas. När vi pratar om för- och nackdelar med vårdnadsöverflyttningar ser en del familjehem det som en fördel att "slippa soc". Det är väldigt tråkigt att socialtjänsten ska uppfattas som en belastning istället för ett stöd.

Det råder brist på familjehem. Jag vet inte hur man tänkt sig att få familjer att ta emot behövande barn i framtiden med de förutsättningar som nu ges. Familjer i lämplig ålder består vanligtvis av två förvärvsarbetande föräldrar som är välutbildade och inriktade på att utvecklas inom sina arbetsområden. De väljer inte att vårda andras barn om inte grundläggande förutsättningar uppfylls. Många av de barn som placeras idag har stora och sammansatta behov. Behov som blir svåra för dagens familjehem att uppfylla, utan kontinuerligt stöd, professionell handledning, utbildning, rimlig ersättning och ett professionellt samarbete med socialtjänsten.

Jag vill uppmana alla som har något att säga till om: Ta tillvara den kunskap som forskningen erbjuder. Ge socionomerna inom den sociala barnvården kompletterande utbildning. Förstärk samarbetet mellan de professioner som jobbar med barn. Se till att socialtjänsten utvecklar ett professionellt stöd och förhållningssätt i kontakten med familjehemmen.

Det är dags att gå från ord till handling med en radikalt förbättrad och verklighetsanpassad, högkvalitativ familjehemsvård grundad på respekt för de barn, föräldrar och familjehem som berörs.

yvonne.ahlkvist[at]telia.com

Yvonne Ahlkvist

Yvonne Ahlkvist är familjehemsförälder, f d anställd familjehemskonsulent-, sekreterare. Nu pensionerad och/men familjehemsutbildare.